

Kõrgem Kunstikool Pallas
Fotograafia osakond

Kodu
Lõputöö

Eesi Raa Oreškin
Juhendaja: Taavi Piibemann

Tartu 2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KODU	4
1.1 Definiitsioon.....	4
1.1 Kodu mõiste areng	5
1.1.1 Kodulinn	9
1.2 Inimeste mõtted.....	10
2. PRAKTILINE TÖÖ.....	13
2.1 Müra.....	14
2.2 Miks pildistan müra?	16
KOKKUVÕTE	19
SUMMARY	20
KASUTATUD KIRJANDUS.....	22
LISAD.....	23
LISA 1. Fotode katsetused.....	23

SISSEJUHATUS

Juba väikesest peale on kodutunne minu jaoks oluline olnud. See oli midagi turvalist, mis alati oli olemas ning minuga kaasas. Kui 4 aastat tagasi Tartus Kõrgemas Kunstikooli Pallas õppima asusin, ning iga foto kõrvale kontseptsiooni pidin leidma, hakkas sõna „kodu“ mulle aina enam mõtteainet pakkuma. Leidsin end aeg-ajalt mõtlemast: „Kas see on tunne? Või on see koht?“.

Siis leidsin endale kõrvale partneri. Asusin elama oma esimesse elukohta pere juurest eemal, koos elukaaslasega. Ei osanud arvata, kas või kui palju see mind mõjutab, kuid mõistsin päris kiiresti, et kodu on minu jaoks muutunud. Vähemalt mingil määral. Perekonnaga elamine asendus elukaaslasega elamiseks, maja, kus olin viimased 10 aastat elanud, asendus kortermaja korteris elamisega. Palju oli teistmoodi ning pidin uute tunnetega kohanema hakkama. Küsimustele „Kas kodu on tunne? Või on see koht?“ tekkis uusi mõtteid, kuid vaja on ka vastuseid. Et seda ise paremini mõista, otsustasin, et pean tagasi vaatama kogu oma elule, et saada aru kuidas olen kodu enda jaoks lahti sõnastanud. Kui palju on kodu minu jaoks muutunud? Kas olen elus veel kokkupuutunud hetkedega, mil mõiste on piltlikult öeldes laiali paisatud?

Otsin kodu kohta infot ka erinevatest allikatest, et näha kuidas mõistet seletatud on. Samuti otsin üles selle definitsiooni. Kas leian sealt endale vastused? Kas see läheb minu mõtetega kokku?

Lisaks küsin arvamust mulle oluliste inimeste käest, kellel, väliselt vaadatuna, tunduvad olevat väga erinevad vastused. Kas minu sõbranna, kes on palju reisinud ning elanud erinevates riikides, on sarnased vastused fotograafia, kes on minu isa põlvkonnakaaslane ning elanud peamiselt Eestis? Kuidas nemad kodu enda jaoks seletavad? Kas seletused lähevad kokku ka minu mõtetega?

Töö praktilises osas jätkan 2018. aasta talvel alustatud visuaaliga, mida tookord esitlesin fotoosakonnas „Maastiku“ aine raames. Fotodel tegelen müraga ning visuaalselt on need abstraktsed. Kirjalikus osas seletan lahti kuidas töötab müra digikaameras ning miks olen valinud just nüüd antud visuaaliga edasi tegeleda.

Lõputöö põhimõte on leida endas vastused paljudele uutele küsimustele, mis mul perekonna kodust väljakolimisega tekkinud on.

1. KODU

1.1 Definitsioon

Kodu võib olla nii koht kui ka tunne. Otsides kõige lihtsamat definitsiooni mõistele, siis avastasin, et see ei olegi nii lihtne. Arvasin, et Google otsingusse kirjutades sõna „kodu“ saan esimese lingiga vastuseks: „Koht, kus inimene elab ja hoiab oma asju“. Olin eelhäälestanud ennast, et kindlasti ei loe definitsioonist välja, et kodu on ka tunne. Või hoopis – kodu ongi ainult tunne.

Kõige esimesena tuli vastuseks Google kaart, kus näitab minu maja asukohta, kus veel pool aastat tagasi elasin. Lev Tolstoi 14. Olen küll viimased kuud elanud hoopis Aleksandri tänaval, kuid sellest pole Google veel aru saanud. Edasi pakub otsingumootor mulle delfi „Moodsa kodu“ sisustusportaali ning edasi erinevaid välismaiseid mängu, mille nimeks juhuslikul kombel „Kodu“. Samuti erinevaid uudiseid, kus räägitakse kodust, kui majast.

Kuid siiski huvitas mind rohkem konkreetne definitsioon, mistõttu avasin Eesti Õigekeelsussõnaraamatu ning sain oma vastuse, täpsemalt isegi kolm vastust: „1. kellegi püsiv elupaik (korter, majapidamine vms.) sisustuse ja muu varaga, sageli kaasa arvatud ka seal elav perekond v. omaksed. 2. asupaik, asumisala, esinemispaik. 3. teat. (ajutist) elu- v. puhkepaika andev asutus; selle ruumid.“. (EKI, 2020) Tuleb välja, et kohati oli mul õigus, definitsiooni järgi peetakse koduks pigem kohta, kui tunnet. Eraldi on ära mainitud ka esinemispaik, mida ma definitsioonist oodata ei osanud. Siiski on ära mainitud ka perekonna kuulumine kodu juurde, mis tähendab, et mõiste juures mängivad rolli ka lähedased inimesed. Küll ei ole ära märgitud otseselt tunnet, mis minul koduga tugevalt seostub. Ja mitte ainult seostub, vaid küsimustest: „Kas kodu on koht või tunne? Ning kui see on koht, siis mis koht see on? Kui see on tunne, siis missugune see tunne on?“ kogu töö alguse saigi. Otsisin selle mõttega vastust ka erinevatest artiklitest ja raamatutest, kuid ei leidnud kuskilt just seda, mida mina otsisin. Palju räägitakse majadest kus elatakse ning suureks diskussiooniks on täna migratsiooni teema. Näiteks kui inimene on sündinud ühes riigis, kuid terve oma elu elanud teises, kumb siis tema kodu on? Kuna need ei ole teemad, mida mina kodu juures otsin, sain aru, et pean iseenda jaoks lahti seletama, mida kodu minu jaoks elu jooksul tähendanud on.

1.1 Kodu mõiste areng

Lapsena ma palju ei mõelnud, mida kodu minu jaoks tähendab, kuid tundsin, et see oli mul alati olemas. See oli midagi turvalist, mis mul alati olemas oli ning mis saatis mind. Mul oli ka koht, mida sain kutsuda koduks ning perekond, kes mulle alati lähedal oli. Oma esimesed 5 eluaastat elasin Valgas, kus elasid ka minu vanaema ja vanaisa, kelle juures õega tihti käisime. Rohkem aega veetsin vanaemaga. Mäletan, et tundsin end temaga vabamalt ja turvalisemalt, vanaisa natuke hirmutas väikest mind – ma ei saanud tihti tema sõnadest aru ning ma ei julgenud alati mitu korda küsida, mida ta ütles. Selline tavalisem asi väikestele lastele. Aga vanaemaga tundsin end koduselt. Koduselt tähenduses turvaliselt ning hoitult.

Kuid kui vahel pidin vanaema juurde ööseks jääma, siis tuli õhtul sageli peale koduigatsus. Ema ja isa ei olnud, ei olnud ka oma tavalist magamistuba, asjad olid kõik teistpidi. Magamajäämisel ei tundnud ma ennast piisavalt mugavalt ja hästi, et saaksin seda rahuliku südamega teha. Samas oli mul lähedal tuttav inimene, vanaema. Tema kohalolek tõi koduigatsusse leevendust. See on üks esimesi kordi, kui tundsin koduigatsust.

Korter, kus Valgas elasime oli suur. Meil õega oli mõlemal oma tuba, kuigi lõpuks magasime ikka ühes toas ning teisest tehti meile mängutuba. Lisaks veel suur elutuba ning koridor, kuhu oli üles pandud kiik ning kus sai rattaga ringe sõita. Ehitasime teid, mida mööda ronida, et põrandal olevasse „laavasse“ mitte astuda, joonistasime sinkide peale medaleid ning sinna vahele vaatasime telekast „Tom ja Jerry“t“ ja „Vanaema hei-heid“ (viimane neist õige nimega „Loll Koer“, kuid toona panime multikatele ise nimesid). Kass Koma oli ka tihti mängudesse kaasatud. Käisime palju väljas sõpradega mängimas ning kuna mu isa töötas tol hetkel Valga linnavalitsuses siis võtsime tihti osa eritevatest üritustest, mis Kultuurimaja ees toimusid. Neist üks on mul eriti sügavale mällu sööbinud — kaotasin keset rahvamassi oma ema ja isa.

Olin umbes 3-aastane ning miskipärast arvasin, et nad läksid koju, mistõttu pidasin ainuõigeks ka ise, üksinda, koju minna. Korter asus sealsamas, üle tee, paariminutilise jalutuskäigu kaugusel. Mäletan hästi, kuidas teed ületades lasksin enne mööda sõita suurel bussil ning kodu ukse taha jõudes hakkasin kõvasti koputama. Et keegi ei vastanud, valdas mind lõpuks paanika, mis väljendus hääle kõvenemises ja pisarates. Muudkui prõmmisin ja hõikasin, et miks nad mind koju sisse ei lase. Lõpuks tuli naabrimees oma uksele ja noomis kurjal häälel: „Miks sa karjud!?“. See ehmatas mind ning läksin õue akna alla hõikama, et

ema ja isa mind tuppa laseksid. Lõpuks leidsin ma vanemad üles, täpselt ei mäletagi kuidas. Kuid olulisem selle loo juures on minu jaoks koduigatsuse tunne. See on mu varaseim nii tugeva emotsiooniga mälestus, mis siiani aeg-ajalt mul meelde tuleb. Tunne, et olen kaotanud oma ema ja isa ning ma ei saa sisse korterisse, kus ma elasin, tekitas tohutu koduigatsuse. Kadunud oli koht ning mind valdas negatiivne ja kurb tunne.

Need on mu varaseimad tunded, mis seostuvad nii kodu, kui ka koduigatsusega.

Kolisime Tartusse, kus elasime paari aasta jooksul päris mitmes üürikorteris, kuni jõudsimme Narva maanteele, mäe otsa, Peetri kirikust üle tee. Mäletan ka kõiki teisi kortereid, kuid kuna vahetused olid päris väikeste vahedega, siis korralikumat kodu tunnet mäletan just selles korteris. Siiski ei olnud see tunne nii tugev kui Valgas või järgnevates korterites.

Mäletan väga hästi hetke, kui leidsin enda voodi kohalt prussaka. Kuna putukakartus oli mul ses vanuses suur, siis läksin palusin abi teises toas olevalt emalt. Minule üllatuseks ütles ta, et ma putuka ise ära tapaksin. Võtsin siis kuulekalt raamatu ja lõmastasin putuka. Ma ei tea, kuskohast ma sellise julguse leidsin, kuid see õuduse tunne on mul siiani meeles. Alati kui mõtlen selle korteri peale, siis on see üks olulisemaid sündmusi, mis mul meelde tuleb. Kui palju ma pidin ennast ületama, et seda teha. See õudne tunne, et pidin putukale nii lähedal olema. Et ta just minu voodi kõrval oleval seinal pidi olema!

Lisaks mäletan, et paar korda läks korteris elekter ära, üks kord ka väliskoridori ehituse ajal, kui pidin terve päeva üksinda kodus olema. Olin vist haige ja tahtsin ainult videomakist filme vaadata. Järsku koputasid mehed uksele ja tahtsid töid tulla korterisse sisse tegema. Ma ei julgenud neid sisse lasta ja palusin neil elektri korraks tagasi panna, et saaksin emale helistada ja luba küsida. Kuigi tegelikult ei olnud see väga hirmus, siis miskipärast mäletan seda hetke väga hästi, kui töömeestega läbi ukse rääkisin ja natuke kartsin. Esimest korda tahtis keegi võõras minu koju tulla ja ma justkui ei mõistnud, miks.

Kuigi seal korteris juhtus väga palju toredaid asju, kindlasti rohkem kui negatiivseid, siis siiski on mul need negatiivsed sündmused paremini meeles, kui positiivsed. Kindlasti mängib see rolli ka selles, et ma selle korteri suhtes väga suuri koduseid tundeid ei tunne.

Palju rohkem tundsin ma end kodus meie järgmises korteris. See asus samal tänaval, Narva maantee mäe külje all 4-korruselises majas. Korter ei olnud suur, kuid järgmised 7 aastat mahtusime sinna ära. Sel eluperioodil oli mul 2 parimat sõpra: naabripoiss Fredi ja klassiõde Helena. Veetsin nendega vaheldumisi aega peaaegu iga päev ning nad olid need

7 aastat minu jaoks väga olulisel kohal. Käisin Helenal palju külas ning mäletan, et tundsin end tema juures koduselt. Ükski tuba ei olnud võõras, teadsin kuidas tema kiiksuga välisust õigesti kinni panna ning tee koolist tema juurde oli mul sama selge kui tee oma koju. Tema ema ootas meid alati külla ning käitus minuga sama vabalt, nagu Helena endaga. Sama oli ka Frediga. Mängisime tihti kas õues või siis tema või meie juures arvutimänge. Tema korter oli samamoodi kohati kodune, kuna veetsime seal palju aega. Sõprustunne aitas kindlasti tekitada kodust tunnet mõlema sõbra juures. Sellest võin järeldada, et kodutunne tekib siis, kui turvalisele ja mugavale korterile või majale käib kaasas lähedustunne seal elavate inimeste suhtes. Täpselt samamoodi nagu oma pere ja elukohagagi.

Hiljem kolisime Karlovasse, majja kus elasin kokku natuke üle 10. aasta. Varasemate elamiskohtadega võrreldes tundsin ennast seal kõige kodusemalt, kuid kindlasti mõjutab seda fakt, et antud kodu on mul kõige värskemalt meeles. Esimene kodu, peale Valgas elamist, kus me õega saime endale oma toad. Esimest korda elus kujundasin seal kõik seinad, lae ja põranda selliseks nagu ise soovisin. Sain teha koha, kus elasin, täpselt enda käe järgi. Ruumi oli palju ning tundsin end oma toas eriti koduselt. Lisaks turvatundele, mugavusele ja perele, kellega koos elasin, süvendas see, et kõik oli täpselt nii, nagu ise tahtsin, kindlasti kodutunnet. Seega mõjutab minu jaoks „kodu“ mõistet kindlasti asjaolu, et ruum, kus ma elan, on selline, et tunnen seal ennast väga mugavalt, rahulolevalt ja vabalt.

Stiil ja vajadused muutuvad ajaga, mistõttu vahetasime järgneva 10 aasta jooksul õe ja vanematega tubasid, mis enam-vähem sain kõik enda käe järgi sättida. Minu tuba erines stiililt ülejäänud majast, kuid koduselt tundsin ennast igas toas. See pani mind mõtlema, et „kodususes“ mängib rolli ka stiil. Mu ema on alati osanud korterid kujundada selliselt, et ka kõikidel mu sõpradel tekib kodutunne. Viimases kodus on meil soojad ja tumedad toonid, palju aksessuaare ning mööblilt pigem vanem, kui moodsam. Kõik, kes siin käinud on, kasutavad sõna „kodune“. See paneb mind mõtlema, kui tugev on kodutunne neil inimestel, kes on elanud n-ö tavalistes kodudes? Kas see mängib kodutunde tugevuse kujunemisel rolli? Kas siinkohal mängivad rolli ka inimesed, kes antud kodus elavad?

Vahepeal elasin pool aastat Brüsselis ja kolm kuud Glasgow's. Olin sugulastele täiskohaga lapsehoidjaks. Olin esimest korda nii kaua eemal oma perekonnast ning kodukohast. Kuigi Brüsselis olev maja ja Glasgow's olev korter ei olnud stiililt sarnased minu majaga Tartus, siis koduigatsust oma Tartu maja järgi ei tekkinud mul kordagi.

Sisseelamine mõlemasse võttis küll aega, kuid siiski saavutasin kodu-tunde ka seal, kaugel. Tõsi, kodutunne kui selline erines pisut: tundsin, et rohkem on need kohad, kus elan, kui kodud.

Mäletan hetke, kui mul tekkis Brüsselis koduigatsus pere, täpsemini ema järele. Olin jäänud sealsesse grippi, mis sundis mind mõned päevad pikali lamamas olema, see oli ainus hetk, kus ma tundsin, et igatsen ema. Ja see tunne oli täpselt nagu koduigatsus. Igatsesin turvalist ja oma keskkonda, kus saaksin end rahulikult ravida. Igatsesin enda inimesi mu ümber. Sellist tunnet haiguse ajal olen ka pärast seda tundnud. Kodu kui koha järele olen koduigatsust tundnud pigem vähe, kuid perekonna vastu küll. Võin sellest järeldada, et kodu on minu jaoks pigem minu perekond, kui koht, kus elan.

Viimasel aastal, kui kodus elasin, kohtasin oma praegust elukaaslast Taavit. Pool aastat tagasi kolisin esimest korda n-ö päriselt kodukohast välja üürikorterisse. Ainult mina ja Taavi. Ma ei oodanud, et väljakolimine mind kuidagi mõjutab, kuid tegelikult oli see päris suur ümberharjumine. Korterit vaadates keskendusin suures osas asjaolule, et meil on vaja oma ruumi ning sain kohe aru, et korteri väljanägemises tuleb kompromisse teha. Ainus suurem soov oli leida värske remondiga korter ning hoiduda lillelistest tapeetidest, mis kataksid kogu korterit. Püüdsime leida midagi ühtlastes toonides, et seal igapäevaselt olles puhata saaks. Lõpuks kolisime kesklinna, 5. korruselise maja viimasele korrusele, kahetoalisesse korterisse. Mõned kuud hiljem sain aru, et esimest korda elan korteris, millega mul ei seostu tugev kodutunne. Mõiste tuli uuesti lahti harutada ja sellele otsa vaadata. Rollid olid muutunud: siiani perega elamine asendus nüüd elukaaslasega elamiseks. Korteri oli tõesti meie, sain kohandada sealoleva mööbli selliselt, nagu mulle meeldis. Osta külmkappi ainult selliseid sööke, mida ise tahtsin ning võtta Telialt selline pakett, nagu mulle sobis. Enam ei olnud minu ruum ainult minu tuba – sain igas toas olla täpselt nii nagu ise tahtsin. Kuid kiiresti sain aru, mis on minu jaoks oluline kohas, kus elan: ei olnud puitpõrandaid ega puitaknaid, seina ei saa üle värvida ning mööblit, mis ei meeldi, ei saa lihtsalt ära viia. Terve elu olin harjunud elama, et vajadusel löön naela seinasse sinna, kuhu parasjagu vaja. Järsku pidin hoolikalt planeerima, kuhu see lubatud 1 nael siis lüüa. Kiiresti tekkis arusaamine, et elan ajutises kodus. Kodus, kuna see on koht, kus peatun ja kus on minu jaoks olulised asjad ning oluline inimene. Koht, kus tunnen ennast turvaliselt, mugavalt ja vabalt. Kuid siiski koht, kus on puudu mõned olulised elemendid, et mitte tunda end lõplikult koduselt.

Koduigatsust oma eelmise kodukoha suhtes ei ole ma kordagi tundnud, kuid olen tundnud koduigatsusega kaasnevat kurbust seetõttu, et ei ela enam oma perekonnaga. Seda on raske põhjendada, kuna ei ole osanud tunnet enda jaoks veel lahti seletada. On mõneti loogiline, et seda mingil määral tunnen, kuna olen siiski väga kaua oma elust elanud koos perekonnaga. Kas see on koduigatsus? Kas ma igatsen lihtsalt oma peret? On see üldse igatsus? Võib-olla veel lihtsalt harjun faktiga, et olen liikunud järgmisesse eluetappi ning üleminek võtab lihtsalt kauem aega?

Need on küsimused millele ma veel vastata ei oska, olen hetkes veel liialt sees. Samas tundub mulle oluline, et selle praeguses segases hetkes kirja panen, et seda tulevikus siis täiendada.

1.1.1 Kodulinn

Kodukoht seostub mulle ka n-ö enda akude laadimisega. Kuna elasin 5 esimest eluaastat Valgas, siis aeg-ajal tekib vastupandamatu soov minna linna tagasi. Mäletan, kui aastaid tagasi ema ütles ühel hetkel, et vahepeal peab ikka oma sünnilinnas käima n-ö „akusid laadimas“. See lause on minuga jäänud siiani ning aeg-ajal tunnendi, et pean Valgas käima, jalutama nendes kohtades, kus lapsena käisin ning peale linnas käiku tunnen endas alati uut energiat. Kui mõtlen oma lapsepõlve peale, siis rohkem tuleb mul meelde Valga linn, kui korter, kus seal elasime. Mäletan teed kodust lasteaeda, trenni, vanaema juurde, parki purskkaevu juurde ja erinevatesse poodidesse. See tähendab, et minu jaoks on „kodu“ Valga linnas olevad kindlad kohad.

Iga kord, kui linna tagasi lähen, siis minu jaoks on see ikka seesama linn, mis see oli 20 aastat tagasi. Kuigi see on inimeste arvult palju väiksemaks jäänud, siis mina seda nii ei näe. Tunnen, et sealne energia on küll rahulikumaks jäänud, kuid kui ma linna jõuan, siis tunnen ka seda energiat, mis seal minu eluajal oli.

Enda n-ö laadimine on jäänud minuga siiani ning tunnen, et mingi määral pean saama seda teha ka kohas, kus elan. See on minu jaoks üks oluline osa kodust, et alati, kui sinna lähen, siis tean, et saan puhata. Sellepärast ongi minu jaoks oluline, et koht, kus elan on enda käe järgi tehtud. Igatpidi selline, nagu mulle meeldib, sest tänu sellele saan ka vaimselt puhata.

1.2 Inimeste mõtted

Olen teema üle palju arutlenud, kuid tunnen, et selleks, et mõistet täielikult mõista, pean teema kohta küsima ka teistelt inimestelt. Kas teised mõtlevad samamoodi nagu mina? Või on teiste arvamus hoopis täiesti teistsugune?

Laura Lajal on minu sõbranna olnud mitu aastat. Rohkem hakkasime suhtlema siis, kui ta tuli samasse tantsukooli, milles õppisin ning mille lõpetasime koos samal kursusel. Peale seda kolis ta Ühendkuningriiki, kus õppis tantsimist järgmised 3 aastat. Seejärel kolis ta aastaks tagasi Eestisse ning paar kuud tagasi otsustas, et läheb elama Mehhikosse. Lihtsalt niisama. Ta on alati palju ringi rännanud, ka Eesti siseselt. Tema suved on möödunud ühest linnast teise hääletades ning ööbimiskohad ei ole kaua aega samad. Mida tähendab „kodu“ sedavõrd liikuva inimese jaoks?

„Kodu kui selline on segane mõiste, kuna minu jaoks on see lihtsalt koht, kus magan. Kui ööbin näiteks 2 nädalat kellegi juures siis kutsun seda koduks.“ „Kodu on ruum kus saan pingevabalt olla ja saan ruumi niiöelda endaga täita.“ (Lajal, kirjavahetus, 2020) See Laura mõte tuletas mulle meelde, et alati kui tantsukooliga laagrites käisime või reisi ajal hotellis ööbisin, siis alati kutsusin neid kohti „koduks“. Mäletan esimesi laagreid, kus kutsusime kohta, kus olime, lihtsalt ööbimiskohaks, kuid see tundus alati liiga lohisev sõna, mida täies pikkuses välja öelda. Kuna seal olid meie asjad, seal me ööbisime ning olime kõik koos, siis tundus kohane kutsuda seda koduks. Kõikidele tundus see loogiline sõna, mida kasutada ning edaspidigi on olnud kõik kohad, kus natuke pikemalt ööbin, kodud. Arvan, et siin juures mängib rolli ka fakt, et ööbimiskohas peab olema ka teisi inimesi – sõpru või pere. Kui ööbin kuskil üksinda, siis ei ole tundunud õige kohta koduks kutsuda. Kodutunde selliste kohtade juures tekitavad lähedased inimesed. Siiski ei ole minul kodu kui tunne eriti tugev selliste ajutiste kohtade vastu, seega on huvitav kuulda, et Laura jaoks on see midagi tavalist.

Kui küsisin, kas tal tekib ka koduigatsust, siis ta vastas, et igatsusega ta palju kokku ei puutu, kuna see tähendaks, et ta elab oma mõtetes kas minevikus või tulevikus, mitte olevikus (Lajal, ibid). „Koduigatsus on eksitav sõna mulle, kuna ei saa aru kas mõeldakse pere või lapsepõlvkodu või mida? Seega kui seda sõna kasutan (harva) siis mõtlen kohta-ruumi jne. Kui perekonnast räägin siis ütlengi, et igatsen peret.“ (Lajal, ibid) Mu jaoks on huvitav, et koduigatsust ei teki tal oma perekonna suhtes. Minul kipub olema vastupidi –

kui olen välismaal ja mul tekib koduigatsus, siis tavaliselt on see pigem oma perekonna, kui koha suhtes, kus elan.

„Mõnikord on keeruline – kui välismaal olen ja inimesed ütlevad, et lähevad koju tagasi ja küsivad kuna ma lähen? Siis korra tekib tunne, et ma ei kuulu kuhugi... kuna ma ei ole kunagi teel „koju tagasi“.“ (Lajal, ibid) Ta räägib, et tunneb end kodus seal, kus ta elamiskoht on, mistõttu ei tunne ta, et ta perekonna juurde minemine oleks tagasi koju minemine (Lajal, ibid). Kõige olulisem kodu juures on tema jaoks, et „see koht (kodu) peab olema meeldiv ruum, kus on mugav olla ja hea turvaline viibida.“ (Lajal, ibid).

Üks oluline faktor on siiski see, et kodu peab olema turvaline ja mugav koht, kus olla. See ei pea ilmselgelt olema seostatud perekonnaga, kuid koht peab olema enda käe järgi tehtud, et sinna minnes ennast stressivabalt tunda saaks.

Sõbranna Iiris Savik õpib hetkel magistratuuris usuteadust. Ta elab endiselt vanematega koos ning on terve elu elanud Tartus Tammelinna asuvas majas. Selles tundes mulle huvitav küsida ka tema käest, kuidas tema kodu mõistab. „Kodu on minu jaoks olnud alati veidi imelik sõna. Ühtpidi tean ma täpselt, mis see minu jaoks tähendab. Sellega seondub mingi koht, mida tean nõnda hästi, et võin öelda aadressi ja osutada majale. Teisalt on kodu lõputult abstraktne tunne, mida on võimatu ühe kohaga siduda. Kirjeldadagi on raske. Vahel toob selle esile mõni kindel koht, vahel mõni inimene ning mõnel korral piisab ainult üksikust hetkest, kuid siiski on see tunne alati lõputult soe ja tuttav. Selles tundes väljendab kodu täielikku arusaamist ja turvalisust — seda tunnet, kui kõik on öeldud ja jääb ainult lõputu mõistmine. See on see, kui saad ennast tunda nõnda turvaliselt, et tead, et võid ilma valehäbita olla päriselt sina. Isegi kui ei tea, mis selle tunde tekitab või kuidas seda kirjeldada, siis tunnen alati eksimatult ära, kui olen jõudnud koju.“ (Iiris, kirjavahetus, 2020). Tunde kirjeldamisel on ta väga hästi tabanud seda hetke, et kodu kui tunde tajub inimene kohe ära. Väga õiged sõnad, mida ma ise teema kirjeldamisel ei olegi osanud välja tuua – soe ja tuttav. Tihti ei olegi seda vaja enda jaoks kirjeldada, kui sa seda tunned, siis tead kohe mis see on ning kõik on hästi.

Küsisin arvamust ka fotograaf Ly Lestbergilt. Minust ja minu sõbrannadest vanemast generatsioonist, samas tugevalt seotud kunstivaldkonnaga ning loomeinimene, nagu minagi. Ly jaoks on kodu üks kindel koht. Kodu, või „pesa“ nagu ta seda ise nimetab, on tema jaoks paik, kus kõik on tema endaja ta lähedaste järgi loodud. Kuid ta loodab, et suudab sellisest tundest loobuda. „Ise loodan aastatega taolisest kinnistatusest sammhaaval

eemalduda, kuna meeldiks, et suudaksin oma hinges seda iseenda seesmist (kodu)rahu kõikjal kaasas kanda, hoolimata välistest teguritest.“ (Lestberg, kirjavahetus, 2020) Kodurahu all on tegemist tundega, mis tekib tal kodus olles, seega käivad need juskui käsikäes. Olulised on ka lähedased inimesed, kuid alati ei ole tal nad lähedal olemas. „Kodus aitavad seda rahu hoida ka kõikvõimalikud sisustuselemendid - eriti kujukesed jms, aga neid võiks mõtteis ka kujustada ehk?“ (Lestberg, ibid)

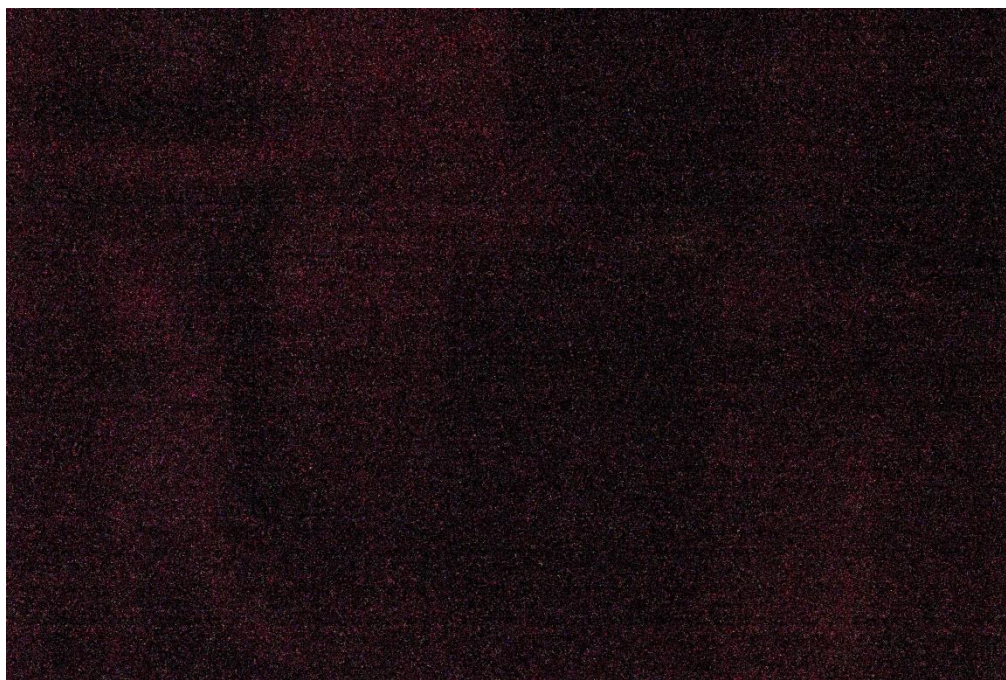
Küsites, miks ta sooviks tulevikus kohast tekkinud tundest loobuda ning selle hoopis endaga siduda, rääkis Ly, et „elu kõige hirmsamates kriisides on tulnud olla pikalt sundpaikades (nt haiglas). See on pannud mõtlema, et siit ilmast lahkutakse paraku alati üksi ja igal juhul sooviksin minna teispooldusesse hingerahus – kus iganes.“ (Lestberg, ibid)

Samuti peab Ly lugu ka feng-shuist, pidades kujunduspõhimõtteid klassikaks, mille teadmisi saab rakendada kõikjal. Samamoodi nagu palveid. (Lestberg, ibid) Feng shui on vana Hiina õpetus, mille ülesanne on harmooniasse viia inimene oma keskkonnaga. Õpetus ütleb, et ükski asi meie kodus ei ole juhuslik ning meid ümbritsevad asjad mõjutavad meie energiat. Seetõttu on väga oluline, mis asjad meil kodus on ning kus nad paiknevad. (Seeder, 2003) Kodu peab olema inimesele endale sobilik ning harmoonilisusel on siinkohas oluline koht. Ly ütles, et „koroonaalerevendusena valmisid mu kodus autoritehnikas 2 seina – üks magamistoas ja teine elutoas...nii, et kõigel on vähemalt mitu külge – hakkad ühte sõnastama, tuleb teine esile.“ (Lestberg, ibid)

2. PRAKTIINE TÖÖ

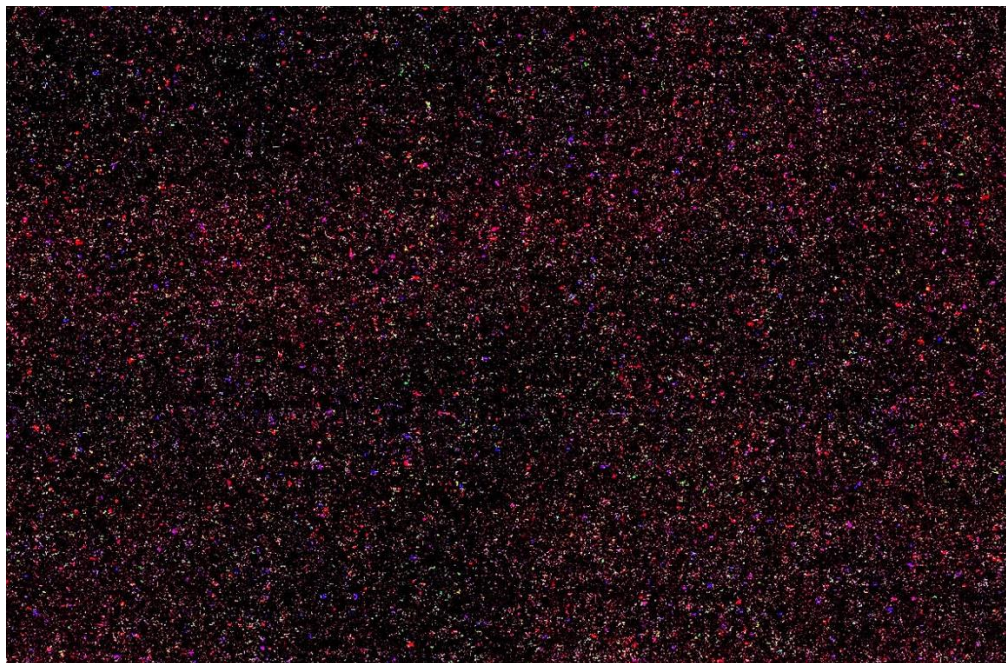
Töö praktilises osas tegelen digitaalse müraga. Fotograafid tahavad tavaliselt mürast vabaneda, seda ei peeta hea foto tavaks ning üldjuhul kutsutakse seda lausa koledaks. On välja mõeldud igasuguseid tehnikaid ja järeltötluse nippe, kuidas sellest võimalikult efektiivselt vabaneda. Kindlasti mängib rolli, mille jaoks fotot pildistatakse ja kasutatakse ning ega ka mina sellest ei erinenud. Müra oli justkui halva kvaliteedi märk. Ühel hetkel hakkasin märkama fotograafe ja fotosid, kus müra oli meelega sisse jäetud. Fotod mõjusid lähedalt ning vaikselt hakkasin ka ise oma piltidele müra sisse lubama. Kohati töötlesin müra isegi hullemaks. Lõpuks hakkas mind huvitama missugune on foto ilma valguseta.

Võtsin öösel kätte kaamera, tõmbasin ette kardina, tõstsin ISO kõrgele, ava lahti ja säriaja pikaks ning vajutasin päästikule. Laadisin foto arvutisse, kuid see oli üleni must. Viisin foto *Lightroom*'i ja tõstsin säriaega ning heledust ning pildile ilmusid tuhanded väiksed värvilaigud. Esimene mõte oli, et need meenutavad galaktikat. Pildistasin fotosid veel ning kordasin kogu protsessi. Kuigi inimsilmaga toas midagi näha ei olnud, siis kaamerale jäi, lisaks pikslitele, peale ka valgussähvakuid ja varje. Uurides kaamerat ja selle sensorit, siis sain aru, et kaamera näeb rohkem infrapunasse, kui inimene. Inimene näeb valguslaineid vahemikus umbes 350-750 nm, kaamera sensor näeb valguslaineid vahemikus 400-1100 nm. (Linkemann, 2011) Seega on täitsa loogiline, et kaamera ka mõningaid valgusvihke või esemeid nägi (joonis 1).

Joonis 1. Esimene foto, mille antud stiilis pildistasin. Heledust veidi tõstetud.

Proovisin fotosid erinevat moodi töödelda ja vaadata neid kaugemalt ja lähedamalt. Sain päris kiiresti aru, et tahan fotosid kunagi suurelt välja printida, kuna need olid huvitavad nii kaugelt vaadatuna kui ka lähedalt vaadatuna (joonis 2).

Joonis 2. Sama foto lähedalt.

Pimedas pildistamisel näitan ruumi teistmoodi. Fotodel olevaid varje nähes tundus, nagu tegemist oleks paralleelmaailmaga, mis eksisteerib meie ümber. Esimest korda esitlesin töid oma kursusel „Maastiku“ aine raames 2018. aasta talvel, kus tõmbasin paralleeli oma toa ja galaktika vahele. Tänavu teemaga jätkates on kontseptsioon laienenud kodu mõistele ning fotodele tõin oma pere.

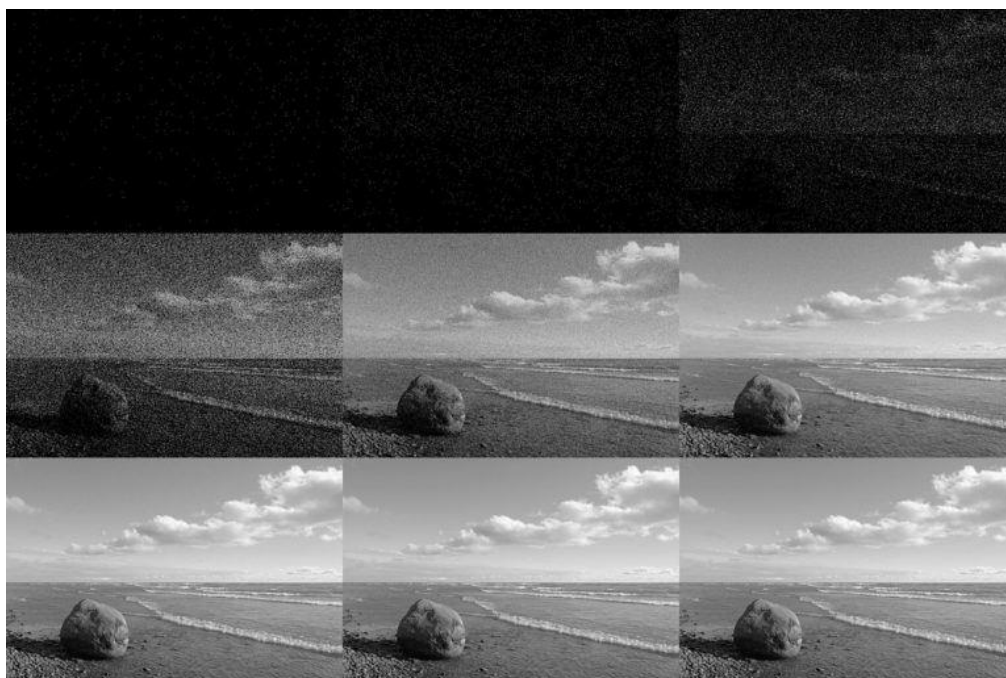
Kuid tundsin, et pean ka tehniliselt mõistma, kuidas müra fotole tekib.

2.1 Müra

Selleks, et mõista, kuidas tekib fotole müra, tuleb enne aru saada, kuidas foto digitaalses kaameras tekib. Pilti tehes avaneb ja sulgub kaamera sees katik, mis lubab valguskiired elektroonilisele sensorile, mis konverteerib need elektriliseks signaaliks. Seda võib teha kas CCD või CMOS andur. (Woodford, 2019) Täpsemalt, footonid tabavad säritamise ajal pikseleid ning footonid muudetakse elektronideks, moodustades sellega laengu, mis kondensaatori abil pingeks muudetakse. Seda võimendatakse ja digitaliseeritakse, mille tulemusel saadakse pildistatud kaadri valgusinfot kirjeldav digitaalne väärtus.

(Linkemann, 2011) Digitaalne foto on põhimõtteliselt pikk rida numbreid, mis kirjeldavad iga piksli detaile. (Woodford, 2019)

Müra on teralisus pildil, mis võib tuleneda mitmest tegurist – kõrgest valgustundlikusest (ISO), pikast säriajast või kuumast sensorist (joonis 3). Müra tekkimine võib olla seotud ka kaamera tehnilise võimekusega. Järeltötluse abil on võimalik müra pildil vähendada, kuid kergem on seda ennetada pildistamisel.

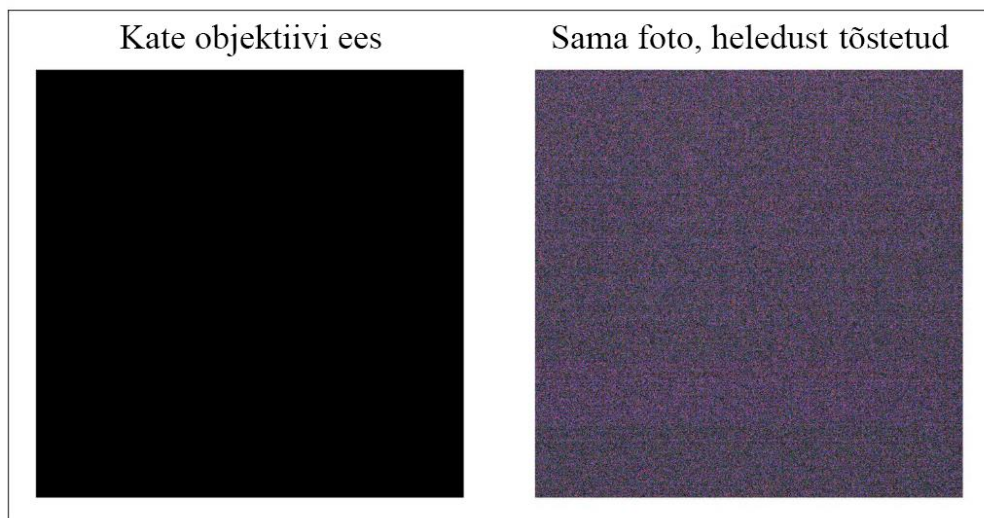
Joonis 3. Näide kuidas müra fotodel näha on. Pilt Mdf.

Laias laastus võib müra seletada kahte erinevat pidi: footoni müra ja digitaalne müra.

Footoni ehk pildistamise müra tekib sellest, et objektidel, mida inimene pildistada tahab, on footoneid suvalises arvus. Valgus peegeldub tagasi kõigelt, mida näeme, kuid see ei juhtu korrektses struktuuris. Artiklis „Mis on müra fotograafias?“ („*What is noise in Photography?*“) tõi autor Spencer Cox välja hea näite: „Hämar lambipirn võib kiirata tavaliselt umbes 1000 footonit sekundis, kuid iga individuaalne sekund on erinev – 986 footonit, 1028 footonit, 966 footonit, 1039 footonid jne.“ See tähendab, et stseeni pildistades ei saa kunagi täpselt ühte ja sama tulemust, mistõttu tekib fotole müra. (Cox, 2019)

Digitaalne müra või elektrooniline müra tekib liigsest soojusest kaamera sensoril. Antud müra sõltub ka kaamerast. Suuremat müra fotol tekitab footoni müra, kuid digitaalne müra

on põhjus, miks täispimeduses, näiteks pildistades ajal, kui kaameral kate ees on, ei ole foto täiesti must (joonis 4). Mõlemad mängivad fotode juures rolli. (Cox, 2019)

Joonis 4. Näide, kuidas pimedas tehtud fotol on heleduse tõstmisel pikslid näha. Pilt Spencer Cox.

Fotodele peale vaadates ei saa tihti aru millest täpsemalt müra tekkinud on, kuid siiski näeb selle olemasolu kohe ära.

Footoneid ja sensorit fotograaf muuta ei saa, seega peamiseks viisiks, kuidas kuidas fotodel müra vähendada, on ISO hoidmine võimalikult madalal. Samuti on erinevad inimesed soovitanud hoida kaamerat pigem jahedas, et vältida sensori ülekuumenemist.

2.2 Miks pildistan müra?

Pimeduses pildistamisel on midagi väga kummalist. Fototudengina on mind alati suunatud otsima valgust. See ongi ju foto. Olen harjunud nägema valgust igalpool, kuhu lähen. Eestis olles tekib talvel aga seis, päevavalgust jätkub heal juhul vaid mõneks tunniks. Olemas on küll tehisvalgus, kuid siiski tundus vahel kummaline, et kas siis saabki pildistada vaid loetud tundidel?

Võttes kaameralt ära valguse on see justkui selle piinamine. Kaamera töö ongi jäädvustada valguslaineid ning n-ö teha valgusest valmis foto. Antud stiilis pildistades sunnin kaamera tehniliselt selle maksimumini. Kohati tundub see vale, justkui väärkohtleks oma aparaati. Teisalt on see põnev, kuna fotograafid kaamerat sellisel viisil üldjuhul ei kasuta. Lükkan kaamera selle maksimum piirile ning vastu saan info, foto, mille kaamera suutis peaagu olematust valgusest välja lugeda.

Käesolevas töös kasutan antud tehnikat oma lähedaste inimeste pildistamiseks, ruumis, mida nad peavad endale kõige omasemaks. Idee näidata oma lähedasi inimesi pimedas toas läbi pikslite, on kohati eriskummaline. Samuti seostada abstraktsed mürafotod kodu teemaga. Kuid fotosid vaadates, on neis kohati isegi rohkem elu, kui n-ö tavalisel fotol. Nendesse tekib teine rütm, justkui ka teine maailm. See kõik eksisteerib meie ümber, kuid me oma silmadega ei saa seda näha. See on midagi, mida näeb inimsilmast laiem tundlikkusspektriga aparaat, sealjuures konverteerib info digitaalseks. Siinkohal ei ole oluline minu lähedaste inimeste näod või missugune näeb välja nende ruum, kus nad parima meelega oleksid. On oluline, et näitan seda abstraktselt ja läbi müra toon juurde lisakihi, mida muudmoodi pildistades ma teha ei saaks.

Antud fotodega saan edasi anda ka väga hästi tunnet, mis mind käesoleva teemaga tegeledes valdab. Peale pere juurest väljakolimist novembris olen tundnud teatud kurbust ema, isa ja õe suhtes, kuid ei ole suutnud seda siiani sõnadesse panna. Visuaal on täpselt selline, et ei näita otseselt midagi – võtan ära valguse, mis on foto alustalaks, kuid siiski sunnin kaamerat tegema seda, mis on selle töö. Vastuseks saan pildi, mida kaamera vähegi teha suudab. Tegemist on justkui katkise fotoga ja see on sama, mida mingil määral oma pere vastu tunnen. Minu tunded perega ei ole lõhutud, kuid mingi kiht on vahel küll. Just see, et fotol on info olemas, kuid see on ainult kuigi palju loetav ning seda ei näe tavalisel viisil.

Sedasi pildistades on ka inimestel kohati mugavam kaamera ees olla. Ei ole tähtis mis nägu nad teevad, ei ole ka tähtis, et nende nägu fotol peal oleks. Väga hästi läheb see kokku ka minu õe Leega. Ta ei ole kunagi lubanud ennast pildistada nii, et tal nägu pildi peal oleks. Väljakutse oli ka portreefotograafia kursusel temast projekt teha nii, et ma tema nägu kordagi ei näita. Tean, et ükskõik mis juhul soovin teda oma töös kasutada, siis kindlasti pean antud faktoriga arvestama. Kuna käesolevas töös on minu jaoks väga oluline, et saaksin pildile ka tema, siis antud visuaal ainult toetab seda.

Kodu teema tuli käesolevas töös visuaali juurde loomulikult viisil. Kuigi kirjalikust ja praktilisest osast moodustub kokku ühtne tervik, siis tegemise protsessis hoidsin neid mõnevõrra eraldi. Keskendusin esmalt kirjalikule osale, et leida otsitud vastused. Kui need leidsin, liikusin konkreetsemalt edasi praktilise osa juurde. Jooksvalt aga tegin katsetusi, et antud meetodil pildistamine uuesti meelde tuleks (lisa 1). Fotodega veetsin palju aega, mis oli abiks eneses vastuste leidmisel. Tulevikus soovin fotosid kindlasti näitusena esitleda,

nii nagu oleksin seda võimalusel teinud käesoleva töö raames. Prindiksin need välja üpriski suurelt, kuna üks oluline osa on võimalus vaadata fotosid lähedalt, et näha müra ja piksleid. Samuti töötavad fotod kaugelt vaadatuna, kui on näha varje ja valgusvihke.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärk oli leida endas vastused küsimustele, mida perekonna kodust väljakolimine minus tekitas. Otsisin definitsiooni mõistele „kodu“, mis haakuks, kasvõi osaliseltki, minu tunnetega kodu kohta. Kuna erinevatest allikatest ma endale vajalikku infot ei leidnud, siis vaatasin oma elule tagasi ning panin kirja enda isikliku kodu arengu. Leidsin, et mõiste tähendus on kohati muutunud küll ning eredalt on mul meeles hetki, kus tunne on olnud tugevam või nõrgem. Küsimusele: „Kas kodu on tunne? Või on see koht?“ olen eri aegadel suhtunud erinevalt. Leidsin, et tihti käivad need käsikäes, üks ei saa olla ilma teiseta. Kodutunde tekkimisel on oluline kodukoht, mis minuga harmoneeruks. Koht kus saan ennast vabalt tunda ja rahulikult puhata. Samuti sain aru, et kodutunne on tihti tugevam siis, kui oled kodukohas kauem elanud ning kodukoha juures on oluline, et seal oleksid ka perekond või head sõbrad.

Inimeste käest küsides sain mõneti erinevaid vastuseid: Iirise jaoks on kodutunne tugev ja alati äratuntav, Laura jaoks on kodu ainult koht, kus ta magab. Ly proovib hoopis kodutunnet koha vastu ära kaotada ja tunda seda sisemiselt, et kodukohti vahetades oleks tunne koguaeg kaasas. Huvitav oli erinevate inimeste mõtteid kuulda ning, eriti Ly seletus, avardas minu enda mõtteid kodu suhtes palju. Kuna praegusel hetkel tunnen, et kodukoht on mulle oluline, siis võib-olla tulevikus soovin sama praktikat harjutada. Huvitava meeldetuletuse sain ka Lauralt, et noorena tantsulaagrites käies käisin kodu-mõistega hulga vabamalt ringi.

Kindlasti tegelen teemaga sisemiselt edasi, kuid käesoleva töö eesmärk, leida endas vastuseid, sai täidetud. Töö aitas mul segasel ajal sisemiselt lahendusi leida ning mõtteid paika saada. Ootan huviga, kas tulevikus kodu mõiste minu jaoks muutub ning kas oskan seda paremini lahti seletada.

SUMMARY

Home

My work is a very personal one. For a long time I have been thinking about home in a way that „Is it a feeling? Or is it a certain place?“. Now, when I moved out of my parents' house in last November and moved in with my partner Taavi, I have been feeling new emotions and feelings towards the word. So I decided to look back at my life and see if I can find answers to my questions.

I tried to remember all the different times I felt very strongly about home or the opposite, did not resonate with home that much. I found that I have many different feelings about the subject. I also somewhat found the answer to my question about if home is a feeling or a certain place. To me it mostly goes hand by hand. One cannot exist without the other. Home is a feeling but it is only truly present when I also have a place I can call home. A place where I feel safe and at peace. I found that it is also important for me to have the ability to decorate it the way I like because that allows me to fully relax and enjoy my time there. It is also important that the place I call home has my family or good friends there, because they are also part of making it feel like a home.

To get some insight I asked different people in my life to tell me about what is home for them. My friend Laura, who travels alot and has lived in different countries in the world, told me that for her, home is a confusing term for her because it is mostly only a place where she sleeps and where she keeps most of her stuff. My other friend Iiris, who still lives in the same house she grew up in, told me that for her it is mostly a feeling. Something you can immediately tell, when you feel it. Something warm and familiar. Lastly my family friend Ly, who is in the same generation as my father, told me that she is planning to remove the feeling of a home from a certain place and instead is trying to only feel it within her. She wants to feel like home, wherever she is. This gave me some interesting thoughts, some of them resonate with me and some just seem very interesting to maybe try out in the future.

In my practical part of the work I worked with digital noise. The photos are taken in a completely dark room with no light visible to the human eye. I force the camera to take photos and since the sensor can see more than the human eye, it gives me a photo with only digital noise and broken pixels. I took photographs of my mother, father and sister

and the visual represented my feeling towards them at current time. There is something between us, like an extra layer which is also the case with the photos since there is actually is a photo but the camera can only see that much. The photos can be viewed from far away but also up close.

KASUTATUD KIRJANDUS

Cox, S. (19.07.2019). „What Is Noise in Photography?“

Allikas: <https://photographylife.com/what-is-noise-in-photography>

Karelson R. & Kullus (Põlma) V. & Raiet E. & Tiits M. & Valdre T. & Veskis L. (2009).

Eesti keele seletav sõnaraamat. Tallinn: AS Pakett

Lajal, Laura. (2020). Kirjavahetus ja videokõne. 4. mai.

Lestberg, Ly. (2020). Kirjavahetus, 15. mai.

Linkemann, J. (2011). „Advanced Camera and Image Sensor Technology“

Allikas: <http://www.narrowbandimaging.com/incoming/automate2011-advanced-camera-image-sensor-technology.pdf>

Savik, Iiris. (2020). Kirjavahetus. 12. mai.

Seeder, J., & Seeder, S. (2003).

Allikas: <https://www.eestiomafengshui.ee/et/p/meist>

Wood, R. (7.02.2020). „The Keys to Minimising Noise in Your Photographs“

Allikas: <https://www.lightstalking.com/noise/>

Woodford, C. (9.09.2019). „Digital cameras“

Allikas: <https://www.explainthatstuff.com/digitalcameras.html>

LISAD

LISA 1. Fotode katsetused

